

શ્રમ આયુક્તની કચેરી
કોલ સેન્ટર માટે સૂચિત પ્રશ્નોઅને જવાબ

ક્રમ	પ્રશ્ન	જવાબ																
૧.	શ્રમ આયુક્તની કચેરી કયા કાયદાનું અમલીકરણ કરાવે છે? અને કાયદાના ભંગ બદલ કઈ કચેરીનો સંપર્ક કરવાનો છે?	<p>*ગુજરાત રાજ્યમાં વિવિધ શ્રમ કાયદાઓનું પાલન કરાવવા માટે રાજ્ય કક્ષાએ શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર વિભાગ કાર્ય કરે છે.</p> <p>*શ્રમ આયુક્તશ્રીની કચેરી, ગાંધીનગર નીચે મુજબના શ્રમ કાયદાઓનું પાલન કરે છે.</p> <table><tr><td>કાયદાનું નામ</td><td>કેટલા શ્રમિકો કામ કરતા હોય તો લાગુ પડે સંખ્યા</td></tr><tr><td>The Minimum Wages Act, 1948 & The Minimum Wages (Gujarat) Rules 1961</td><td>૦૧</td></tr><tr><td>THE PAYMENT OF BONUS ACT, 1965</td><td>૧૦</td></tr><tr><td>The Payment of Gratuity Act, 1972 (if the establishment /industry in Gujarat State than jurisdiction is Gujarat LabourCommissionerate& if the establishment/industry in more than one States than jurisdiction is Central Government.)</td><td>૧૦</td></tr><tr><td>The Contract Labour (Regulation & Abolition) Act, 1970 & The Contract Labour (P & R)(Gujarat) Rules 1972</td><td>૫૦</td></tr><tr><td>The Industrial Disputes Act, 1947 & Gujarat Rules 1966</td><td>૦૧</td></tr><tr><td>The Inter State Migrant workmen Act, Regulation of Employment and Conditions of Service,1979 & Central Rules 1980, (Gujarat) Rules,1981</td><td>બહારના રાજ્યમાંથી કામે લાવવામાં આવતા પાંચ(૫) કરતા વધુ શ્રમિકોને કામે રાખતાં કોન્ટ્રાક્ટર સંસ્થા/ઉદ્યોગોને</td></tr><tr><td>The Equal Remuneration Act, 1976 & Gujarat Rules 1976</td><td>૦૧ સ્ત્રી શ્રમયોગી તો પણ લાગુ પડે</td></tr></table>	કાયદાનું નામ	કેટલા શ્રમિકો કામ કરતા હોય તો લાગુ પડે સંખ્યા	The Minimum Wages Act, 1948 & The Minimum Wages (Gujarat) Rules 1961	૦૧	THE PAYMENT OF BONUS ACT, 1965	૧૦	The Payment of Gratuity Act, 1972 (if the establishment /industry in Gujarat State than jurisdiction is Gujarat LabourCommissionerate& if the establishment/industry in more than one States than jurisdiction is Central Government.)	૧૦	The Contract Labour (Regulation & Abolition) Act, 1970 & The Contract Labour (P & R)(Gujarat) Rules 1972	૫૦	The Industrial Disputes Act, 1947 & Gujarat Rules 1966	૦૧	The Inter State Migrant workmen Act, Regulation of Employment and Conditions of Service,1979 & Central Rules 1980, (Gujarat) Rules,1981	બહારના રાજ્યમાંથી કામે લાવવામાં આવતા પાંચ(૫) કરતા વધુ શ્રમિકોને કામે રાખતાં કોન્ટ્રાક્ટર સંસ્થા/ઉદ્યોગોને	The Equal Remuneration Act, 1976 & Gujarat Rules 1976	૦૧ સ્ત્રી શ્રમયોગી તો પણ લાગુ પડે
કાયદાનું નામ	કેટલા શ્રમિકો કામ કરતા હોય તો લાગુ પડે સંખ્યા																	
The Minimum Wages Act, 1948 & The Minimum Wages (Gujarat) Rules 1961	૦૧																	
THE PAYMENT OF BONUS ACT, 1965	૧૦																	
The Payment of Gratuity Act, 1972 (if the establishment /industry in Gujarat State than jurisdiction is Gujarat LabourCommissionerate& if the establishment/industry in more than one States than jurisdiction is Central Government.)	૧૦																	
The Contract Labour (Regulation & Abolition) Act, 1970 & The Contract Labour (P & R)(Gujarat) Rules 1972	૫૦																	
The Industrial Disputes Act, 1947 & Gujarat Rules 1966	૦૧																	
The Inter State Migrant workmen Act, Regulation of Employment and Conditions of Service,1979 & Central Rules 1980, (Gujarat) Rules,1981	બહારના રાજ્યમાંથી કામે લાવવામાં આવતા પાંચ(૫) કરતા વધુ શ્રમિકોને કામે રાખતાં કોન્ટ્રાક્ટર સંસ્થા/ઉદ્યોગોને																	
The Equal Remuneration Act, 1976 & Gujarat Rules 1976	૦૧ સ્ત્રી શ્રમયોગી તો પણ લાગુ પડે																	
	નોંધ:-૧.શ્રમયોગીનો કોલ આવે ત્યારે તેઓ જે જગ્યાએ કામ કરતા હોય ત્યાં કામ કરતા શ્રમિકોની સંખ્યા(આશરે) પુછવી. ૨.વધુ જાણકારી માટે જે જિલ્લામાંથી કોલ આવ્યો હોય ત્યાંની સંબંધિત શ્રમ કચેરીનું સરનામું આપવું.																	

		The Industrial Employment Standing Order Act,1946 & Gujarat Rules 1955	૧૦૦
		The Gujarat Industrial Relations Act, 1946 & Gujarat Rules 1961	કાયદો લાગુ પડતો હોય તેવા ઉધોગોને લાગુ પડે
		The Child & adolsent Labour (Prohibition and Regulation) Amendment Act,2016	બાળ(૧૪ વર્ષ સુધી) કે તરૂણ(૧૫ થી ૧૮ વર્ષ સુધી) શ્રમયોગીને કામે રાખતી સંસ્થાઓને
		The Trade Unions Act 1926 & The Gujarat Trade Unions Regulations,1963	કોઈપણ સંસ્થામાં કામ કરતા ઓછામાં ઓછા સો કામદારો કે સંસ્થાના ૧૦ ટકા કામદારો પૈકી કોઈપણ સાત અથવા વધારે સભ્યો
		The Working Journalist Act,1958	પત્રકારને
		Maternity Benefit Act,1961	ફેક્ટરી સિવાયની સંસ્થાઓમાં
		<p>1. દુકાન અને વાણિજ્ય સંસ્થાઓના ધારા(Gujarat Shops & Establishment (Regulation of Employment and Conditions of Service) Act, 2019 નું અમલીકરણ રાજ્યની દરેક નગરપાલિકા અને મહાનગરપાલિકા હસ્તક છે.</p> <p>*શ્રમકાયદાના ભંગ બદલ આપ નજીક ની શ્રમ કચેરીનો સંપર્ક સાધી શકો છો.</p>	
૨.	નિયામકશ્રી, ઔદ્યોગિક સલામતિ અને સ્વાસ્થ્યની કચેરી, અમદાવાદ ક્યા કાયદાનું અમલીકરણ કરાવે છે? અને આ કાયદાના ભંગ બદલ કઈ કચેરીનો સંપર્ક કરવાનો છે?	<p>*નિયામકશ્રી, ઔદ્યોગિક સલામતિ અને સ્વાસ્થ્યની કચેરી, અમદાવાદ ની કચેરી નીચે મુજબ ના કારખાનાધારાનો અમલ કરાવે છે.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The Factories Act, 1948 AndGuj. Factories Rules 1963 2. The Maternity Benefit Act, 1961 & Rules Framed There Under 3. The Payment Of Wages Act, 1936 & Rules 	

		<p><u>Framed There Under</u></p> <ol style="list-style-type: none"> <u>The Gujarat Physically Handicapped Persons (Employment In Factories) Act 1982</u> <u>The Building and Other. Construction Workers (Regulation of Employment and Condition of Service.) Act, 1996 & Rules</u> <u>The Environment Protection Act 1986</u> <u>The Manufactories, Storage And Import Of Hazardous Chemical Rules, 1989</u> <u>Chemical Accidents (Emergency Planning, Preparedness And Response) Rules 1996</u> <u>The Gujarat Payment Of Unemployment Allowance To Workmen(In Actories) Act 1981</u> <p>*કારખાનાધારના ભંગ બદલ આપ નજીકની ઔદ્યોગિક સલામતિ અને સ્વાસ્થ્યની કચેરી નો સંપર્ક સાધી શકો છો.</p>
૩.	નિયામકશ્રી,બોઈલરોનીકચેરી, અમદાવાદ ક્યા કાયદાનું અમલીકરણ કરાવે છે? અને આ કાયદાના ભંગ બદલ કઈ કચેરીનો સંપર્ક કરવા છે?	<p>*નિયામકશ્રી, બોઈલરો, અમદાવાદ દ્વારા નીચે મુજબના કાયદાઓ નું પાલન કરવામાં આવે છે.</p> <ol style="list-style-type: none"> <u>The Boiler Act, 1923</u> <u>Indian Boiler Regulations – 1950</u> <u>Penalty Provision For Breach Of Act/Ruls/Regulations</u> <u>The Indian Boilers (Amendment) Act,2007.</u> <p>* બોઈલરધારના ભંગ બદલ આપ નજીકની બોઈલરકચેરી નો સંપર્ક સાધી શકો છો.</p>
૪.	મને પી. એફ. નથી મળતું તો મારે કોનો સંપર્ક કરવો?	આપને પી.એફ. માટે ભારત સરકાર હસ્તક ની રીજીયોનલ પ્રોવિડેન્ડ ફંડ કમિશ્નર, ભવિષ્ય નિધિ ભવન, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદની કચેરીનો સંપર્ક કરવાનો રહે છે.
૫.	મારું E.S.I.C. નથી કપાતું તો મારે કોનો સંપર્ક કરવો?	આપને E.S.I.C. (એમ્પ્લોઈઝસ્ટેટઈન્સ્યોરન્સનો કાયદા) માટે ભારત સરકાર હસ્તક નીરીજીયોનલ ડાયરેક્ટર, ESIC, પંચદીપ ભવન, ઈન્કમ ટેક્સ સર્કલ પાસે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદની કચેરીનો સંપર્ક કરવાનો રહે છે.
૬.	સંગઠીત અને અસંગઠીતશ્રમયોગી એટલે?	<p><u>સંગઠીતશ્રમયોગી એટલે સામાન્ય રીતે;</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - જે શ્રમયોગીઓસંગઠીત થઈ શકે છે, - યુનિયન બનાવીને તેમાં સભ્ય બની શકે છે, - પોતાના નોકરીને લગતા પ્રશ્નો અંગે યુનિયન મારફત રજૂઆત કરી શકે છે, - જેઓનેસામાજીકસલામતિના શ્રમ કાયદાઓનું રક્ષણ/લાભોમળવાપાત્ર થાય છે, <p><u>અસંગઠીતશ્રમયોગી એટલે;</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - જેઓ સંગઠીત નથી, તેવા બધા જ શ્રમયોગીઓ, - જે શ્રમયોગીના નિશ્ચિત માલિક નથી, જેનું કામ નિશ્ચિત નથી, - જેનું કામ અને માલિક સતત બદલાતા રહે છે, - જે શ્રમયોગીઓનેસામાજીક સુરક્ષા અને વળતરને લગતા શ્રમ કાયદાઓનાલાભોમળવાપાત્ર થતા નથી, તેવા શ્રમયોગીઓ,

		- જે શ્રમયોગીઓ નું પી.એફ. /E.S.I.C. નથી કપાતુંનથી, તેવા શ્રમયોગી.
૭.	અસંગઠીતશ્રમયોગીઓને કઈ કઈયોજનાઓનો લાભ મળવાપાત્રથાય છે?	અસંગઠીતશ્રમયોગીઓ પૈકી ગુજરાત રાજ્ય સામાજિક સુરક્ષા બોર્ડ, ગાંધીનગર માં નોંધાયેલાશ્રમયોગીઓને આ બોર્ડની કલ્યાણ યોજનાઓ તથા તેઓ અન્ય વિભાગ/કચેરી/બોર્ડની યોજનાઓ માટે પાત્રતા ધરાવતા હોય તો, તેઓની કલ્યાણકારી યોજનાઓનો લાભ મેળવી શકે છે.
૮.	મારા માટે તમારા વિભાગ હેઠળ કઈ યોજનાઓ છે?	<ul style="list-style-type: none"> જો આપ સંગઠિત શ્રમયોગીહોવ તો આપને ગુજરાત શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડ ની યોજનાઓનો લાભ મળવા પાત્ર છે. જો આપ અસંગઠિત શ્રમયોગીઅને બાંધકામ પ્રવૃત્તિ સાથે સંકળાયેલા હોવ તો આપને ગુજરાત મકાન અને અન્ય બાંધકામશ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડ ની યોજનાઓનો લાભ મળવા પાત્ર છે. જો આપ શહેરી અસંગઠિત શ્રમયોગી અથવા ખેત મજૂર હોવ તો આપને ગુજરાત ગ્રામ શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડ ની યોજનાઓનો લાભ મળવા પાત્ર છે.

ઔદ્યોગિકવિવાદઅધિનિયમ-૧૯૪૭નાFAQ

૦૧. મને નોકરીમાંથી છુટો કરેલ છે તો મારે કોને અરજી કરવી?

આપને નોકરીમાંથી છુટા કર્યા હોય તો આપ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ-૧૯૪૭ હેઠળ ૧૦(૧) નાં નિયત નમુનામાં અરજી ફોર્મમાં જિલ્લાના કન્સીલેશન ઓફિસર એટલે કે, મદદનીશ શ્રમ આયુક્તશ્રી, સરકારી શ્રમ આધિકારીશ્રીને અરજી કરી શકો છો.

૦૨. લે-ઓફ એટલે શું? માહિતી આપશો.

જે શ્રમયોગીનું નામ હાજરીપત્રક પર હોય અને એક વર્ષ કે તેથી વધુ નોકરી કરી હોય તેને વીજળી કે અન્ય પાવરના અભાવે કે મશીનરી બગડી જવાના કારણે કે કુદરતી આફતના લીધે, માલિક કામ ન આપી શકે તેને લે-ઓફ કહેવાય.

૦૩. લે-ઓફમાં કેટલું વળતર મળવા પાત્ર થાય છે?

લે-ઓફના કિસ્સામાં શ્રમયોગીના નોકરીના દરેક પૂરા થતા વર્ષ માટે ૧૫ દિવસનો સરેરાશ પગાર જેટલું વળતર મળવાપાત્ર રહે છે.

૦૪. લે-ઓફમાં ક્યારે અરજી કરી શકાય?

જે ઔદ્યોગિક સંસ્થામાં ૩૦૦થી વધુ શ્રમયોગી હોય તે સંસ્થાએ સરકારશ્રીમાં પૂર્વ મંજૂરી માટે ૩૦ દિવસ પહેલાં અરજી કરવાની રહે છે.

૦૫. તાળાબંધી એટલે શું? માહિતી આપશો.

નોકરીનું સ્થળ કામચલાઉ બંધ કરવું, કાર્ય મોકુફ કરવું કે માલિક પોતાના શ્રમયોગીને નોકરીમાં લેવાનો ઇન્કાર કરે, તેને તાળાબંધી કહેવાય.

૦૬. છટણી (નોકરીમાંથી કાઢી મૂકવું) એટલે શું?

શિસ્તના પગલાંના રૂપે નહીં તેવા કારણ માટે શ્રમયોગીની (નોકરી) સેવાનો અંત લાવે તેને છટણી કહેવાય.

૦૭. છટણીમાં કેટલું વળતર મળવા પાત્ર થાય છે?

છટણીના કિસ્સામાં શ્રમયોગીને છેલ્લા ત્રણ મહિનાના સરેરાશ પગાર જેટલી રકમ વળતર તરીકે મળવાપાત્ર રહે છે.

૦૮. છટણીમાં ક્યારે અરજી કરી શકાય?

જે ઔદ્યોગિક સંસ્થામાં ૩૦૦થી વધુ શ્રમયોગીઓ હોય તે સંસ્થાએ સરકારશ્રીમાં પૂર્વ મંજૂરીમેળવવા અરજી કરવાની રહે છે.

૦૯. સમાધાન એટલે શું?

પક્ષકારો વચ્ચે થયેલી સમજૂતી, સમાધાન પ્રક્રિયા દરમિયાન કે તે સિવાય બંને પક્ષ લેખિત કરાર કરે તેને સમાધાન કહેવાય. જેમાં પક્ષકારોની સહીવાળી નકલ સમાધાન અધિકારી કે નક્કી કરેલ અધિકારીને મોકલેલી હોવી જોઈએ.

૧૦. હડતાળ એટલે શું?

ધંધામાં રોકાયેલા શ્રમયોગીઓના સમૂહ દ્વારા કે સંપ કરીને કામ બંધ કરવું, કામ કરવાનો ઇન્કાર કરવો, કામ ચાલુ રાખવાનો કે કામ લેવાનો ઇન્કારને હડતાલ કહેવાય.

૧૧. મને છુટા/બરતરફ/કાઢી મુકવામાં આવેલ છે? તો મારે શું કરવું?

તમારે પુનઃસ્થાપનની ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે સંબંધિત જિલ્લાના (*) મદદનીશ શ્રમ કમિશનરનો સંપર્ક કરવો પડશે, જ્યાં સમાધાન દ્વારા પુનઃસ્થાપિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે, જો સમાધાન ન થાય તો સદર કેસને નામદાર મજૂર અદાલતમાં ન્યાય નિર્ણય અર્થે મોકલવામાં આવે છે.

❖ જે જિલ્લા માટે હોય તે કચેરીનું સરનામું આપવું.

૧૨. નામ.મજૂર અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ એવોર્ડનો પાલન સંસ્થા/માલિક દ્વારા કરવામાં આવતું નથી તો શું કરવું?

નામ. મજૂર અદાલત દ્વારા આપેલ એવોર્ડનું પાલન એવોર્ડ પ્રસિધ્ધ થયાના ૩૦ દિવસમાં કરવાનું રહે છે. સદર એવોર્ડનું પાલન ન થતાં પક્ષકાર કામદારે એવોર્ડ ભંગ માટે ફરિયાદ નોંધાવવી પડે છે. સંબંધિત જિલ્લાના સરકારી શ્રમ અધિકારી, તપાસ કરી એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માટે નોટીસ આપવામાં આવશે. અને સંસ્થા દ્વારા એવોર્ડનું પાલન ન થાય તો સંસ્થા સામે અદાલતમાં ફોજદારી કેસ દાખલ કરવામાં આવશે.

૧૩. માલિક કામદારના રોજગારની શરતોમાં ફેરફાર કરી શકે?

હા, માલિક ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ-૧૯૪૭ હેઠળની અનુસૂચિ-૪માં ઉલ્લેખિત રોજગાર ની શરતોમાં ફેરફાર કરી શકે પરંતુ માલિક ફેરફાર કર્યાનાં ૨૧ દિવસ પહેલાં શ્રમયોગીને ફેરફારની નોટીસ આપવી પડશે.

૧૪. ઔદ્યોગિક સંસ્થાએ કલોઝર અંગેની મંજૂરી મેળવવા અરજી કોને કરવાની રહે છે.

૩૦૦ કે તેથી વધુ શ્રમયોગીઓ ધરાવતી ઔદ્યોગિક સંસ્થાઓએ ૯૦ દિવસ પહેલાં અરજી શ્રમ આયુક્ત કચેરી, ગાંધીનગર ખાતે કરવાની રહે છે.

૧૫. કલોઝરમાં કેટલું વળતર મળવા પાત્ર થાય છે?

કલોઝરના કિસ્સામાં શ્રમયોગીને છેલ્લા ત્રણ મહિનાના સરેરાશ પગાર જેટલી રકમ વળતર તરીકે મળવાપાત્રની જોગવાઈ છે.

ઔઘોગિક રોજગાર (સ્થાયીહુકમ) અધિનિયમ-૧૯૪૬ના FAQ

૦૧. ઔઘોગિક રોજગાર (સ્થાયીહુકમો) કાયદો કોને લાગુ પડે?

૧૦ થી વધુ શ્રમયોગીને કામે રાખતી ઔઘોગિક સંસ્થાને આ કાયદો લાગુ પડે છે.

૦૨. ઔઘોગિક રોજગાર (સ્થાયીહુકમ) કાયદો કોને લાગુ પડતો નથી?

ગુજરાત ઔઘોગિક સંબંધ અધિનિયમ, ૧૯૪૬ના પ્રકરણ ૭ અંતર્ગત સંસ્થાએ સ્થાયી હુકમ મંજૂર કરાવેલ હોય તેવી સંસ્થાઓને આ કાયદો લાગુ પડતો નથી.

૦૩. ઔઘોગિક રોજગાર (સ્થાયીહુકમ) મંજૂર કરાવવા માટે કોને અરજી કરવાની રહે છે?

પ્રમાણિત અધિકારી (પ્રમાણિત અધિકારી એટલે કે, સંબંધિત જિલ્લાના મદદનીશ શ્રમ આયુક્તશ્રીને અરજી કરવાની રહેશે.

૦૪. શ્રમયોગીને તપાસ પહેલા સસ્પેન્ડ કરવામાં આવેલ હોય ત્યારે શ્રમયોગીને કોઈ વળતર તરીકે મળવા પાત્ર થાય?

સસ્પેન્શન દરમિયાન શ્રમયોગીને જીવન નિર્વાહ ભથ્થુ મળવા પાત્ર રહે છે.

૦૫. જીવન નિર્વાહ ભથ્થુ કેટલું મળવા પાત્ર થાય.?

શ્રમયોગીને પહેલા ૯૦ દિવસ માટે તેના કુલ પગારના (વેતનના) ૫૦% ભથ્થું મળશે. અને શ્રમયોગીની બેદરકારી કે વર્તણૂકને લીધે તપાસ લંબાઈ ન હોય તેવા કિસ્સામાં ૭૫ % રકમ ભથ્થા તરીકે મળશે.

લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ હેઠળના પ્રશ્નો

ક્રમ	પ્રશ્ન	જવાબ																
૧	લઘુત્તમવેતનના હાલના દર શું છે? હાલના ખાસ ભથ્થાના દર શું છે?	<table><tr><td>શ્રમિકનો વર્ગ</td><td>ઝોન-૧</td><td>ઝોન-૨</td><td>ખાસ ભથ્થુ</td></tr><tr><td>કુશળ-</td><td>૨૯૩/- દૈનિક</td><td>૨૮૪/- દૈનિક</td><td>૮૩.૩</td></tr><tr><td>અર્ધ કુશળ-</td><td>૨૮૪/- દૈનિક</td><td>૨૭૬/- દૈનિક</td><td>૮૩.૩</td></tr><tr><td>બિન કુશળ-</td><td>૨૭૬/- દૈનિક</td><td>૨૬૮/- દૈનિક</td><td>૮૩.૩</td></tr></table>	શ્રમિકનો વર્ગ	ઝોન-૧	ઝોન-૨	ખાસ ભથ્થુ	કુશળ-	૨૯૩/- દૈનિક	૨૮૪/- દૈનિક	૮૩.૩	અર્ધ કુશળ-	૨૮૪/- દૈનિક	૨૭૬/- દૈનિક	૮૩.૩	બિન કુશળ-	૨૭૬/- દૈનિક	૨૬૮/- દૈનિક	૮૩.૩
શ્રમિકનો વર્ગ	ઝોન-૧	ઝોન-૨	ખાસ ભથ્થુ															
કુશળ-	૨૯૩/- દૈનિક	૨૮૪/- દૈનિક	૮૩.૩															
અર્ધ કુશળ-	૨૮૪/- દૈનિક	૨૭૬/- દૈનિક	૮૩.૩															
બિન કુશળ-	૨૭૬/- દૈનિક	૨૬૮/- દૈનિક	૮૩.૩															
૨	લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ હેઠળ હાલ માં લાગુ પડતા ખાસ ભથ્થાના દૈનિક દરો કયા છે?	<table><tr><td>(૧) શીપ બ્રેકીંગ તથા સ્વીપીંગ અને ક્લીનીંગ કામની રોજગારી(વ્યવસાય)</td><td>૮૮.૭૦</td></tr><tr><td>(૨) અનુ.નં-૧ અને અગરબત્તી બનાવાવાની રોજગારી સિવાયની દરેક રોજગારી (વ્યવસાય)</td><td>૮૩.૩૦</td></tr></table>	(૧) શીપ બ્રેકીંગ તથા સ્વીપીંગ અને ક્લીનીંગ કામની રોજગારી(વ્યવસાય)	૮૮.૭૦	(૨) અનુ.નં-૧ અને અગરબત્તી બનાવાવાની રોજગારી સિવાયની દરેક રોજગારી (વ્યવસાય)	૮૩.૩૦												
(૧) શીપ બ્રેકીંગ તથા સ્વીપીંગ અને ક્લીનીંગ કામની રોજગારી(વ્યવસાય)	૮૮.૭૦																	
(૨) અનુ.નં-૧ અને અગરબત્તી બનાવાવાની રોજગારી સિવાયની દરેક રોજગારી (વ્યવસાય)	૮૩.૩૦																	
૩	લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ હેઠળ વર્ષમાં કેટલી વાર ખાસ ભથ્થું જાહેર કરવામાં આવે છે અને ક્યારે ક્યારે?	લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ હેઠળ વર્ષમાં બે વાર ખાસ ભથ્થું જાહેર કરવામાં આવે છે.તા.૧લી એપ્રિલ અને તા.૧લીઓક્ટોબર																
૪	મહિનાની કઈ તારીખ સુધી માં પગાર ચુકવી દેવો જોઈએ?	માસ પૂરો થયાના તરતના પછીના માસની ૭મી તારીખ સુધીમાં પગાર ચૂકવી આપવો જોઈએ.																
૫	દિવસ /અઠવાડિયાના વધુમાં વધુ કેટલા કલાક કામ કરાવી શકાય?	દિવસના આઠ કલાક તથા અઠવાડિયાના વધુમાં વધુ ૪૮ કલાક કામ કરાવી શકાય.																
૬	રીસેસ કેટલા કલાકની મળે?	૫ કલાક થી વધુ સળંગ કામ કર્યા બાદ ઓછામાં ઓછા ૧/૨ કલાક																
૭	ઓવરટાઇમકામગીરી માટેશ્રમયોગીઓનેનિયમોનુસારકેટલાવધારાનાવેતનનીચૂકવણીકરવામાંઆવેછે?	સામાન્ય વેતનના દરકરતાંબમણાંદરેઓવરટાઇમવેતનનીચુકવણીકરવામાંઆવેછે.																
૮	ઓવરટાઇમ વેતન ક્યારે મળે?	નિયત કામકાજ થી વધુ સમય કલાક કામ કરે ત્યારે ઓવરટાઇમ વેતન મળે																
૯	દરેક શ્રમયોગીને ફરજિયાત કેટલી રજા મળવી જોઈએ?	શ્રમિકેઓછામાંઓછાસતતછદિવસનીમુદતસુધીનોકરીકરેલહોયતેવાદરેક કામદારનેએકઆખાદિવસનોઆરામઆપવામાંઆવેછે.																
૧૦	લઘુત્તમ વેતન ચૂકવવામાં આવતું ન હોય તો કોને ફરિયાદ કરવી જોઈએ?	જે તે જિલ્લાની શ્રમ ખાતાની કચેરીને ફરિયાદ કરી શકાય.																
૧૧	લઘુત્તમ વેતન ન ચૂકવવા બદલ કેટલી / કઈ સજાની જોગવાઈ છે?	રૂ.૨૧,૦૦૦/- સુધીના દંડ ની જોગવાઈ છે.																

અનુ	પ્રશ્ન	જવાબ
૧	ગુજરાત ઔદ્યોગિક સબંધક અધિનિયમ કઈ કઈ સંસ્થાઓને લાગુ પડે?	(૧)સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગ (૨)રેશમ ઉદ્યોગ (૩) ઊન ઉદ્યોગ (૪)કેટલાક વિસ્તારોનો હોજીયરી ઉદ્યોગ (૫)સહકારી બેંકો (૬)ખાંડ ઉદ્યોગ (૭)ટેક્સટાઇલ ઉદ્યોગ (૮) વીજળી ઉદ્યોગ (૯) કલોલ તાલુકાનો સ્ટેપલ ફાઈબર ઉદ્યોગ
૨	નોકરી વિષયક વિવાદ કોણ ઉપસ્થિત કરી શકે	પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતું માન્ય યુનિયન મારફતે વિવાદ ઉપસ્થિત કરી શકાય
૩	વિવાદ ઉપસ્થિત ક્યાં કરી શકાય	જિલ્લાના (૧) સરકારી શ્રમ અધિકારીશ્રી (૨) મદદનીશ શ્રમ આયુક્તશ્રી સમક્ષ
૪	આ કાયદાના ભંગ અંગે ક્યારે પગલાં લેવાય ?	(૧) થી (૯) સંસ્થા /ઉદ્યોગ સામે શ્રમિક કે મંડળની ફરિયાદ મળે અથવા નિરીક્ષક દ્વારા નિયમિત તપાસમાં સંસ્થા/ઉદ્યોગ દ્વારા કાયદાની જોગવાઈઓનો ભંગ બાબતે યોગ્ય તક આપ્યા છતાં નિયમનું પાલન ન થાય ત્યારે
૫	લેબર કોર્ટ માં બારોબાર કેસ દાખલ કરી શકાય?	હા.
૬	આ કાયદા હેઠળ નોંધણી અધિકારી	આસી.રજીસ્ટ્રારશ્રી અમદાવાદ, આસી.રજીસ્ટ્રારશ્રી વડોદરા , આસી.રજીસ્ટ્રારશ્રી સુરત અને આસી.રજીસ્ટ્રારશ્રી રાજકોટ

√આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીતઅધિનિયમ હેઠળના પ્રશ્નો

અનુ	પ્રશ્ન	જવાબ
૧	આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીત અધિનિયમ કોને લાગુ પડે?	કોન્ટ્રાક્ટર મારફતે અન્ય રાજ્યમાંથી પરવાનગી (લાયસન્સ) મેળવીને કામ કરાવવા પાંચ(૫) કરતા વધુ શ્રમિકોને કામે રાખતાં કોન્ટ્રાક્ટર, સંસ્થા/ઉદ્યોગોનેઆંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીત અધિનિયમ લાગુ પડે છે.
૨	આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીત અધિનિયમ હેઠળનો વિવાદ ઉપસ્થિત ક્યાં કરી શકાય ?	આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીત અધિનિયમ હેઠળનો વિવાદ જિલ્લાના સ.શ્ર.અ.શ્રી/મ.શ્ર.આ.શ્રી સમક્ષ ઉપસ્થિત કરી શકાય.
૩	આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીત અધિનિયમના ભંગ અંગે ક્યારે પગલાં લેવાય ?	સંસ્થા /ઉદ્યોગ સામે શ્રમિક કે મંડળની ફરિયાદ મળે અથવા નિરીક્ષક દ્વારા નિયમિત તપાસમાં સંસ્થા/ઉદ્યોગ દ્વારા કાયદાની જોગવાઈઓનો ભંગ બાબતે યોગ્ય તક આપ્યા છતાં નિયમનું પાલન ન થાય ત્યારે
૫	આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીતઅધિનિયમ હેઠળ શ્રમિકો માટે શું જોગવાઈ છે ?	આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીતઅધિનિયમ હેઠળનાકામદારોના વેતન પત્રક, હાજરી પત્રક બનાવવા, ઓળખકાર્ડ આપવા અને કામ પૂરું થયેથી જોતે કામદારનો હિસાબ ચૂકવવો, Journey allowance(એટલે કે તેમના વતનના સ્થળેથી કામના સ્થળે પહોંચવા તેમજ વળતા પ્રવાસ માટે મુસાફરી ભથ્થું) આપવું. વધુમાં રહેણાંકના મકાનની વ્યવસ્થા.

✓ કોન્ટ્રાક્ટશ્રમયોગી (નિયમનઅનેનાબુદી) ધારો- ૧૯૭૦ ✓

૧	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ લાયસન્સ કોને લેવાનું રહે છે?	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ ૫૦ કે તેથી વધુ કોન્ટ્રાક્ટ શ્રમયોગીઓને કામે રાખવાના હોય તો કોન્ટ્રાક્ટરે કોન્ટ્રાક્ટ લેબર લાયસન્સ લેવાનું રહે છે.		
૨	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ લાયસન્સ કઈ રીતે મેળવી શકાય?	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ લાયસન્સ મેળવવા IFP Portal (www.ifp.gujarat.gov.in) પર ઓનલાઈન અરજી કરવાની રહે છે.		
૩	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ લાયસન્સ મેળવવા માટે કયા દસ્તાવેજો અનિવાર્ય?	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ લાયસન્સ મેળવવા માટે મુખ્ય માલિક દ્વારા આપવામાં આવતા વર્ક ઓર્ડરની નકલ, પાનકાર્ડ, સિક્યુરીટી ડિપોઝીટ પેટે ભરેલ ચલણની નકલ, ફોર્મ-૫ જેવા દસ્તાવેજો અનિવાર્ય છે.		
૪	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ કઈ રીતે રજીસ્ટ્રેશન કરાવવાનું થાય છે?	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ ૫૦ કે તેથી વધુ કામદારોને કોન્ટ્રાક્ટ કામદાર તરીકે કોઈ સંસ્થામાં કામે રાખવાનાં થતાં હોય તો,તેવા કિસ્સામાં સંસ્થા દ્વારા જે-તે જિલ્લાનાં મદદનીશ શ્રમ આયુક્તશ્રી પાસે રજીસ્ટ્રેશન કરાવવાનું થાય છે.		
૫	કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એક્ટ હેઠળ લાયસન્સ અને રજીસ્ટ્રેશન માટે ફી અંગેની માહિતી	શ્રમિકોનીસંખ્યા	રજીસ્ટ્રેશનફી (રૂ.)	લાયસન્સફી (નવુ/રીન્યુઅલ)(રૂ.)
		૫૧થી૧૦૦	૮૦૦	૨૨૫
		૧૦૧થી૨૦૦	૨૪૦૦	૪૫૦
		૨૦૧થી૪૦૦	૩૬૦૦	૮૦૦
		૪૦૧થીવધુ	૪૫૦૦	૧૧૨૫
		નવુ લાયસન્સ લેતા સમયે કોન્ટ્રાક્ટરે શ્રમિક દીઠરૂ. ૫૪૦/- ડીપોઝીટ પેટે જમા કરાવવાની રહે છે. જિલ્લાકક્ષાએથી અને રાજ્યકક્ષાએથી લાયસન્સ અને રજીસ્ટ્રેશન માટે ફી માળખુ એક સમાન છે.		
૬	આ કાયદાના ભંગ માટેની ફરીયાદ ક્યાં કરવાની રહે છે?	આ કાયદાના ભંગ માટેની ફરીયાદ જે-તે જિલ્લાના શ્રમતંત્રની કચેરી ખાતે ફરીયાદ નોંધાવી શકાય.		

√મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ અધિનિયમ હેઠળના પ્રશ્નો

અનુ	પ્રશ્ન	જવાબ
૧	મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ અધિનિયમ હેઠળરજીસ્ટ્રેશન ક્યારે લેવાનું રહે છે ?	મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ અધિનિયમ હેઠળની કોઈ પણ પેઢી કે જે પાંચ કે તેથી વધુ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ અધિનિયમ હેઠળના કામદારોને નોકરીએ રાખતી હોય તેને રજીસ્ટ્રેશન લેવાનું રહે છે.

કામદાર સંઘ અધિનિયમ,૧૯૨૬ - યુનિયનોનો કાયદો

ક્રમ	પ્રશ્ન	જવાબ
૧	કામદારસંઘએટલેશું?	કામદારસંઘએટલે, <ul style="list-style-type: none"> - કામદારો અને માલિકો વચ્ચે અથવા કામદારો અને કામદારો વચ્ચેનો અથવા માલિક અને માલિક વચ્ચેના સંબંધનું નિયમ ન કરવાના હેતુ માટે અથવા, - કોઈપણ વેપાર કે ધંધાના સંચાલન અંગે નિયંત્રિત શરતો જાળવવા કામચલાઉ કે કાયમી ધોરણે રચવામાં આવેલું જોડાણ, - તેમાં બે કે વધુ સંઘોના કોઈપણ ફેડરેશનનો સમાવેશ થાય છે.
૨	શ્રમયોગીના સંઘોની નોંધણી અંગે શી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે?	કોઈપણ સંસ્થામાં કામ કરતા ઓછામાં ઓછા સો કામદારો કે સંસ્થાના ૧૦ ટકા કામદારો પૈકી કોઈપણ સાત અથવા વધારે સભ્યો સુચિત સંઘના નિયમો પર સહી કરીને આ અધિનિયમ હેઠળ કામદારસંઘની નોંધણી માટે "નમૂના-અ" માં જરૂરી વિગતો સાથે સક્ષમ સત્તાધિકારીશ્રીને અરજી કરી શકે છે .
૩	અમે માલિકો નું મંડળ છીએ અમારી નોંધણી ટી,યુ એક્ટ હેઠળ થઈ શકે ?	હા
૪	યુનિયનોની નોંધણી માટે શુ કાર્યવાહી કરવાની હોય છે ?	યુનિયનનું કાર્યક્ષેત્ર એક જ જિલ્લા પુરતું મર્યાદિત હોય તો તેની નોંધણી રીજીયનના મજૂર સંઘોના નાયબ નોંધણી અધિકારીની કચેરીમાં કરવામાં આવશે જે આ પ્રમાણે છે. અમદાવાદ,રાજકોટ,વડોદરા,અને સુરત. તેમજ એક થી વધુ જિલ્લાઓનું કાર્યક્ષેત્ર હોય તો યુનિયનોની નોંધણીની કામગીરી મજૂર સંઘોના નાયબ નોંધણી અધિકારી કચેરી,ગાંધીનગર ખાતે કરવામાં આવશે.

૫	ફી બાબતે શું જોગવાઈ છે?	મંડળની સભ્ય સંખ્યા ૧૦૦૦ સુધી હોય તો ફી રૂ .૫૦ -/અરજી સાથે ભરવી .મંડળની સભ્ય સંખ્યા ૧૦૦૦થી વધુ હોય તો ફી રૂ . ૧૦૦ -/અરજી સાથે ભરવી .
૬	સંઘના વિસર્જન બાબતે શું જોગવાઈ કરેલ છે?	સંઘના વિસર્જન માટે જે તે શ્રમયોગીસંઘના સાત સભ્યો અને સંઘના મંત્રીની સહીવાળી વિસર્જન માટેની નોટીસ આ હેતુ માટે મળનાર સામાન્ય સભાના ચૌદ દિવસ (૧૪દિવસ)પહેલા રજીસ્ટ્રારને મોકલવી જોઈશે .જે ધ્યાને લઈને અને કાયદા / નિયમોની તમામ જોગવાઈઓનું પાલન થયા બાદ વિસર્જન માન્ય ગણાશે .
૭	આ અધિનિયમ હેઠળ વાર્ષિક હિસાબો રજીસ્ટ્રારને મોકલવા બાબતે શું જોગવાઈઓ છે?	તા .૩૧મીડિસેમ્બરના રોજ પૂરા થતા દરેક વર્ષ દરમિયાનના વાર્ષિક હિસાબો નમુનો-આઇ માં યુનિયનના રજીસ્ટ્રારને મોકલવાના રહે છે .
૮	મંડળના નિયમો/ બંધારણમાં ફેરફાર માટેની અમારે શુ કાર્યવાહિ કરવાની?	નોંધાયેલા કામદારસંઘના બંધારણના નિયમોમાં કરવા પાત્ર ફેરફારો અંગે સૌ પ્રથમ રજીસ્ટ્રારની મંજૂરી માટે દરખાસ્ત કરવાની રહેશે .અરજી કરતા પહેલા મંડળની વાર્ષિક સામાન્ય સભા માં સુધારા/ફેરફાર ની મંજૂરી મેળવવાની રહેશે.. જેની યોગ્યતાની પુરતી ચકાસણી કર્યા બાદ રજીસ્ટ્રાર તરફથી મંજૂરી મળ્યા મુજબના ફેરફારોને માન્ય ગણવાના રહેશે.
૯	સભ્યો ધ્વારા સંઘના હિસાબો તપાસવા કઈ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે?	કલમ-૨૦અનુસાર નોંધાયેલા કામદાર સંઘના હિસાબના ચોપડા અને સંઘના નિયમોમાં જોગવાઈ કરવામાં આવે તેવા સમયે સંઘના કોઈ હોદ્દેદારો અથવા સભ્યને જોવા ખુલ્લા રહેશે .
૧૦	મંડળની નોંધણીની અરજી વખતે રજુ કરવાના ઠરાવોની વિગતો કઈ કઈ છે?	<ul style="list-style-type: none"> - મંડળનું નામ નક્કી કરવા માટેનો ઠરાવ . - મંડળના સભ્યોને અરજી કરવાની સત્તા આપવા બાબતનો ઠરાવ . - હોદ્દેદારોની નિમણુંક કરવા માટેનો ઠરાવ . - કારોબારી સભ્યોની નિમણુંક કરવા માટેનો ઠરાવ . - મંડળના નિયમોમાં સુધારા-વધારા કરવા માટેની સત્તા બાબતનો ઠરાવ . - મંડળને ઉદ્યોગોમાં આચાર મર્યાદા માન્ય છે તે બાબતનો ઠરાવ .
૧૧	મંડળના સરનામામાં ફેરફારની અરજી કેવી રીતે કરવાની છે ?	કામદારસંઘનું સરનામું બદલવાનું હોય તો ફોર્મ-જીમાં લેટરપેડ ઉપર અરજી કરી શકશે અને તેની સાથે ચાલુ હોદ્દેદારોની યાદી, બંધારણની કલમમાં સુધારો તથા મંડળે પસાર કરેલ ઠરાવની

		નકલ સાત સભ્યોની સહી લઈને અરજી કરવાની રહેશે .
૧૨	રાજ્ય/કેન્દ્રસરકારના મંત્રીઓ અથવા ઓફીસ ઓફ પ્રોફીટ ધારણ કરતી હોય તેવી વ્યક્તિઓ સંઘના એકઝીક્યુટીવ / હોદ્દાદાર રહી શકે કે નહીં?	કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર સરકારના મંત્રીઓ અથવા જે વ્યક્તિઓ ઓફીસ ઓફ પ્રોફીટ ધારણ કરતી હોય તેવી વ્યક્તિમંડળના એકઝીક્યુટીવ કે હોદ્દાદાર તરીકે રહી શકશે નહીં .

FAQ - બોન્ડેડ લેબર

પ્રશ્ન: ૧ બોન્ડેડ લેબરની ઓળખ શું છે ?

- જવાબ: માલિકે ધીરેલાં નાણાં, લેણા, વ્યાજ કે કોઈ બદલાનાં લાભો ભરપાઈ ના થાય ત્યાં સુધી,
- જો કોઈ પણ કૃષિ શ્રમયોગી કે અન્ય શ્રમિક/ચાકર પાસેથી,
- માલિક ધ્વારા શ્રમિકને તેની મરજી વિરુદ્ધ, બળજબરીથી કામે રાકી રાખવામાં આવે,
- શ્રમિકને લઘુત્તમ વેતન દર કરતાં ઓછાં દરે વેતન ચૂકવામાં આવે અથવા વગર વેતન કામ કરાવવામાં આવે,
- શ્રમિકને માલિક પસંદ કરવાની છુટ ના હોય કે તેની સ્વતંત્ર હેરફેર ઉપર પ્રતિબંધ હોય,
- ત્યારે, તે શ્રમયોગી (બોન્ડેડ લેબર) ગણાય છે.
-

પ્રશ્ન:૨ બંધક બનાવ્યાની કોનો સંપર્ક કરવો જોઈએ?

જવાબ: પીડિત વ્યક્તિ અથવા તેના વતી કોઈપણ વ્યક્તિ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટનો કે જેઓ તકેદારી સમિતિના અધ્યક્ષ છે તેમનો અથવા સબ ડિવીઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ કે જે જિલ્લા અથવા પ્રાંત કક્ષાની તકેદારી સમિતિના સભ્ય હોય તેમનો સંપર્ક કરી શકે છે.

પ્રશ્ન: ૩ બોન્ડેડ લેબર એક્ટનો ઉદ્દેશ્ય શું છે?

જવાબ: આ કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય બંધુઆ મજૂરી નાબૂદ કરવાની જોગવાઈ કરવાનો તેમજ નબળા લોકોના આર્થિક અને શારીરિક શોષણને રોકવાનો છે.

પ્રશ્ન: ૪ બોન્ડેડ લેબર એક્ટ હેઠળ દંડની જોગવાઈ શું છે?

જવાબ: કોઈપણ વ્યક્તિ કે જે અન્ય વ્યક્તિને બંધક બનાવે તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની કેદ અને રૂપિયા બે હજાર સુધીનો દંડ થઈ શકે

FAQ-ચાઈલ્ડ એન્ડ એડોલસન્ટ લેબર

પ્રશ્ન-૧	બાળ શ્રમિક કામ કરતાં મળી આવે તો ફરિયાદ કોને કરવી?
જવાબ	બાળ શ્રમિક કામ કરતા મળી આવે તો ફરિયાદ નોંધાવવા હેલ્પલાઈન નં. ૧૫૫૩૭૨ અથવા ૧૦૯૮ પર સંપર્ક કરવો અથવા જે-તે જીલ્લાની મદદનીશ શ્રમ આયુક્તશ્રીની કચેરીનો સંપર્ક કરવો.
પ્રશ્ન-૨	બાળક કોને કહેવાય?
જવાબ	ઉંમરના ૧૪ વર્ષ પૂર્ણ કરેલ ન હોય તેવી વ્યક્તિને બાળક કહેવાય.
પ્રશ્ન-૩	બાળકોને કામે રાખી શકાય છે કે કેમ?
જવાબ	બાળકોને કોઈ પણ વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામેરાખવા પર પ્રતિબંધ છે.
પ્રશ્ન-૪	તરૂણ કોને કહેવાય?
જવાબ	ઉંમરના ૧૪ વર્ષ પૂર્ણ કરેલ હોયપરંતુ ૧૮ વર્ષ પૂર્ણ કરેલ ન હોય તેવી વ્યક્તિને તરૂણ કહેવાય.
પ્રશ્ન-૫	તરૂણોને કામે રાખી શકાય છે?
જવાબ	તરૂણોને જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામે રાખવા પર પ્રતિબંધ છે. જ્યારે બિન જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયાઓમાં કાયદામાં જણાવેલ નિયમનની શરતોને આધીન કામ કરાવી શકાય છે.
પ્રશ્ન-૬	બાળકોને કોઈ પણ વ્યવસાયમાં કામે રાખવા પર અથવા તરૂણોને જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામે રાખવાથી શું દંડ/ સજા થઈ શકે?
જવાબ	બાળકોને કોઈ પણ વ્યવસાયમાં કામે રાખવા પર અથવા તરૂણોને જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામે રાખવા પર રૂપિયા વીસ હજારથી રૂપિયા એક લાખ સુધીનો દંડ અથવા ૬ મહિનાથી ૨ વર્ષ સુધીની કેદ અથવા બંને થઈ શકે છે.
પ્રશ્ન-૭	બાળકો કૌટુંબિક વ્યવસાયમાં મદદ કરી શકે છે?
જવાબ	બાળકો શાળાના કલાકો બાદ અથવા વેકેશન દરમિયાન કેટલીક નિયમનની જોગવાઈને આધીન કૌટુંબિક વ્યવસાયમાં મદદ કરી શકે છે.તેમજ કુલ-૧૫ જેટલા વ્યવસાય અને ૫૪ પ્રક્રિયામાં બાળકોને કૌટુંબિક વ્યવસાયમાં મદદ કરવા પર પ્રતિબંધ છે.
પ્રશ્ન-૮	તરૂણોને કામે રાખવા પર પ્રતિબંધ હોય તેવા વ્યવસાયો કેટલાં છે?
જવાબ	તરૂણોને કુલ ૩૮ વ્યવસાય અને પ્રક્રિયાઓમાં કામે રાખવા પર પ્રતિબંધ છે.
પ્રશ્ન-૯	રાજ્યમાં બાળ શ્રમિક નાબૂદી માટે સરકાર દ્વારા શું કામગીરી કરવામાં આવે છે?
જવાબ	રાજ્યમાં બાળ શ્રમિક નાબૂદી અર્થે સરકાર દ્વારા તમામ જીલ્લાઓમાં ટાસ્કફોર્સની રચના કરવામાં આવેલ છે. તેમજ જીલ્લા ટાસ્કફોર્સ દ્વારા બાળ અને તરૂણ શ્રમિકોને મુક્ત કરવા સમયાંતરે રેડ કરવામાં આવે છે.

FAQ

૧. બાળ શ્રમિક કામ કરતાંબ મળી આવે તો ફરિયાદ ક્યાં કરવી?

જવાબ: બાળ શ્રમિક કામ કરતા મળી આવે તો ફરિયાદ નોંધાવવા હેલ્પલાઈન નં. ૧૫૫૩૭૨ અથવા ૧૦૯૮ પર સંપર્ક કરવો અથવા જે-તે જીલ્લાની મદદનીશ શ્રમ આયુક્તશ્રીની કચેરીનો સંપર્ક કરવો.

૨. બાળક કોને કહેવાય?

જવાબ: ઉંમરના ૧૪ વર્ષ પૂર્ણ કરેલ ન હોય તેવી વ્યક્તિને બાળક કહેવાય.

૩. બાળકોને કામે રાખી શકાય છે કે કેમ?

જવાબ: બાળકોને કોઈ પણ વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામ કરાવવા પર પ્રતિબંધ છે.

૪. તરૂણ કોને કહેવાય?

જવાબ: ઉંમરના ૧૪ વર્ષ પૂર્ણ કરેલ હોય, તેવી ૧૮ વર્ષ પૂર્ણ કરેલ ન હોય તેવી વ્યક્તિને તરૂણ કહેવાય.

૫. તરૂણોને કામે રાખી શકાય છે?

જવાબ: તરૂણોને જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામે રાખવા પર પ્રતિબંધ છે. જ્યારે બિન જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયાઓમાં કાયદામાં જણાવેલ નિયમનની શરતોને આધીન કામ કરાવી શકાય છે.

૬. બાળકોને કોઈ પણ વ્યવસાયમાં કામે રાખવા પર અથવા તરૂણોને જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામે રાખવાથી શું દંડ/ સજા થઈ શકે?

જવાબ: બાળકોને કોઈ પણ વ્યવસાયમાં કામે રાખવા પર અથવા તરૂણોને જોખમી વ્યવસાય કે પ્રક્રિયામાં કામે રાખવા પર રૂપિયા વીસ હજારથી રૂપિયા એક લાખ સુધીનો દંડ અથવા ૬ મહિનાથી ૨ વર્ષ સુધીની કેદ અથવા બંને થઈ શકે છે.

૭. બાળકો કૌટુંબિક વ્યવસાયમાં મદદ કરી શકે છે?

જવાબ: બાળકો શાળાના ક્લાકો બાદ અથવા વેકેશન દરમિયાન કેટલીક નિયમનની જોગવાઈને આધીન કૌટુંબિક વ્યવસાયમાં મદદ કરી શકે છે. પરંતુ, કુલ-૧૫ જેટલા વ્યવસાય અને ૫૪ પ્રક્રિયામાં બાળકોને કૌટુંબિક વ્યવસાયમાં મદદ કરવા પર પ્રતિબંધ છે.

૮. તરૂણોને કામે રાખવા પર પ્રતિબંધ હોય તેવા વ્યવસાયો કેટલાં છે?

જવાબ: તરૂણોને કુલ ૩૮ વ્યવસાય અને પ્રક્રિયાઓમાં કામે રાખવા પર પ્રતિબંધ છે.

૯. રાજ્યમાં બાળ શ્રમિક નાબૂદી માટે સરકાર દ્વારા શું પગલાં લેવામાં આવ્યા છે?

જવાબ: રાજ્યમાં બાળ શ્રમિક નાબૂદી અર્થે સરકાર દ્વારા તમામ જીલ્લાઓમાં ટાસ્કફોર્સની રચના કરવામાં આવેલ છે. તેમજ જીલ્લા ટાસ્કફોર્સ દ્વારા બાળ અને તરૂણ શ્રમિકોને મુક્ત કરવા સમયાંતરે રેડ કરવામાં આવે છે.

બોનસ ચુકવણી અધિનિયમ -૧૯૬૫ અને નિયમો -૧૯૭૫

ક્રમ	સવાલ	જવાબ
૧	કઈ સંસ્થાઓને બોનસ ચુકવણી અધિનિયમ લાગુ પડે છે?	જે સંસ્થામાં ૧૦ કે તેથી વધારે શ્રમયોગીઓ કામ કરતા હોય તેવી તમામ સંસ્થાઓને બોનસ ચુકવણી અધિનિયમ લાગુ પડે છે. નવી સંસ્થાને તેના પ્રથમ ૫ વર્ષમાં બોનસ ચુકવણીમાંથી નફો થયેલ ન હોત તો તે વર્ષ પુરતી મુક્તિ આપવામાં આવે છે. પરંતુ ૫ વર્ષ બાદ સંસ્થાની નફાકારકતાને ધ્યાને લીધા વગર બોનસ ચુકવવાનું રહે છે.
૨	બોનસકોને મળવપાત્ર છે?	જે શ્રમયોગી માસિક રૂ.૨૧,૦૦૦/- સુધીનો પગાર મેળવતો હોય અને તેણે એક વર્ષમાં ઓછામાં ઓછા ૩૦ દિવસ કામ કર્યું હોય તેને બોનસ મળવાપાત્ર થાય છે.
૩	બોનસની ચુકવણી ક્યાં સુધીમાં કરવાની થાય ?	જે તે હિસાબી વર્ષ પૂર્ણ થયાના ૮ મહિના સુધીમાં એટલે કે નવેમ્બર માસના અંત સુધીમાં બોનસ ચુકવવાનું રહે.
૪	શ્રમયોગીઓને કેટલું બોનસ મળવું જોઈએ ?	કોઈ એક હિસાબી વર્ષ દરમિયાન મેળવેલ પગાર અથવા વેતનના ઓછામાં ઓછા ૮.૩૩%થી વધુમાં વધુ ૨૦%સુધી બોનસ પેટે મળી શકે.
૫	કેટલી મર્યાદામાં બોનસ મળી શકે?	માસિક રૂ. ૨૧,૦૦૦/- સુધી પગાર મેળવનાર શ્રમયોગીને તેને મળતા માસિક વેતનના ૮.૩૩ % અથવા ૭૦૦૦ બે માંથી જે વધુ હોય તે રકમ બોનસ તરીકે મળવા પાત્ર છે.
૬	શ્રમયોગીને બોનસ ન મળે તો શું કાર્યવાહી કરી શકે?	શ્રમયોગીને બોનસ ન મળે તો જાતે અથવા યુનિયન મારફત જે તે જીલ્લાની શ્રમખાતાની કચેરીમાં લેખિત ફરીયાદ કરી શકે છે.

ગ્રેજ્યુઇટી ચુકવણી અધિનિયમ -૧૯૭૨ અને નિયમો -૧૯૭૩

ક્રમ	સવાલ	જવાબ
૧	ગ્રેજ્યુઇટીએક્ટ ક્યારે લાગુ પડે?	રાજ્યમાં ૧૦ કે તેથી વધારે શ્રમયોગીઓને કામે રાખતી સંસ્થા/ કારખાનાને ગ્રેજ્યુઇટી લાગુ પડે છે.
૨	ગ્રેજ્યુઇટી કોને મળવપાત્ર છે?	એક જ સંસ્થામાં ઓછામાં ઓછા પાંચ વર્ષ ની સળંગ નોકરી કરી હોય તેને નિવૃત્તિ/નોકરી છોડતી વખતે ગ્રેજ્યુઇટી મળવાપાત્ર છે. (પરંતુ મૃત્યુ/અશક્તતા ના કિસ્સામાંશ્રમયોગીને નોકરીના વર્ષ ધ્યાને લીધા સિવાય ગ્રેજ્યુઇટી મળવાપાત્ર છે.)
૩	શ્રમયોગીને કેટલીગ્રેજ્યુઇટીમળી શકે?	શ્રમિક ઓછામાં ઓછા પાંચ વર્ષ ની સળંગ નોકરી એક જ સંસ્થામાં કરે તો પ્રત્યેક વર્ષની નોકરી દીઠ ૧૫ દિવસના અને સીઝનલ કારખાના માં કામ કરતાં શ્રમિકોને પ્રત્યેક વર્ષની નોકરી દીઠ ૭ દિવસના પગાર જેટલી ગ્રેજ્યુઇટી મળવાપાત્ર છે.
૪	ગ્રેજ્યુઇટી રકમની ગણતરી કઈ રીતે કરી શકાય ?	ગ્રેજ્યુઇટી રકમ=(15 * છેલ્લો પગાર * નોકરીના કુલવર્ષ) ૨૬

		<ul style="list-style-type: none"> • છેલ્લો પગાર= બેઝીક + મોંઘવારી ભથ્થુ.
૫	કેટલી મર્યાદામાં ગ્રેજ્યુઇટી મળી શકે?	હાલમાં વધુમાં વધુ રૂ. ૨૦,૦૦,૦૦૦/- ગ્રેજ્યુઇટી તરીકે ચુકવણી થઈ શકે છે.
૬	સંસ્થા શ્રમયોગીને ગ્રેજ્યુઇટી ન ચુકવેતો શું કાર્યવાહી કરી શકાય?	<p>શ્રમયોગીને ગ્રેજ્યુઇટી ન મળે તો પોતે જાતે અથવા યુનિયન મારફત જે તે જીલ્લાની શ્રમ આયુક્ત તંત્ર હેઠળની મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત કચેરીમાં અરજી કરી શકે છે.</p> <p>અરજદારે પ્રથમ ગ્રેજ્યુઇટી એક્ટ હેઠળ ઠરાવેલ ફોર્મ -‘આઇ’ માં સંસ્થા /કંપનીને ગ્રેજ્યુઇટી ચુકવી આપવા જાણ કરવાની રહે. ત્યારબાદ સંસ્થા/કંપની ૩૦ દિવસમાં ગ્રેજ્યુઇટી ચુકવી ન આપે અથવા ઓછી આપે તો, આ કાયદા હેઠળના કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટી એટલે કે, જે તે જીલ્લાના મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત ને ફાર્મ ‘એન’ તથા ‘આઇ’માં ગ્રેજ્યુઇટી મેળવવા જાણ કરવાની રહે. ત્યારબાદ મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત બંને પક્ષકારોને સાંભળી તે અંગે હુકમ કરે છે.</p>
૭	ગ્રેજ્યુઇટી એક્ટ હેઠળ કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટીના હુકમથી અસંતોષ હોય તો કોને ફરિયાદ કરી શકાય?	ગ્રેજ્યુઇટી એક્ટ-૧૯૭૨ હેઠળ કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટીના હુકમથી અસંતોષ હોય તો અપીલ અધિકારી/નાયબ શ્રમઆયુક્તશ્રીને હુકમ અન્વયે અપીલ કરી શકાય.
૮	ગ્રેજ્યુઇટી એક્ટ હેઠળ કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટીના હુકમથી અસંતોષ હોય તો શું કાર્યવાહી કરી શકાય ?	<p>ગ્રેજ્યુઇટી એક્ટ-૧૯૭૨ હેઠળ કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટીના હુકમથી શ્રમયોગીને અસંતોષ હોયતો અપીલ અધિકારી સમક્ષ હુકમ થયાના ૬૦ દિવસમાં અપીલ અધિકારી/નાયબ શ્રમઆયુક્તશ્રીને અરજી કરી શકાય છે.</p> <p>પરંતુ સંસ્થાએ અપીલ દાખલ કરવા માટે કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટીના હુકમ મુજબની રકમ જમા કરાવ્યા બાદ અપીલ કરી શકે છે.</p>
૯	અપીલ અધિકારી સમક્ષ ૬૦ દિવસની મર્યાદા બાદ અપીલ થઈ શકે ?	યથાપ્રસંગે અપીલ અધિકારીને ખાતરી થાય કે અરજદાર/સંસ્થાપૂરતા કારણસર ૬૦ દિવસમાં અપીલ કરી શક્ય ન હતા તો તે સદરહું વધુ ૬૦ દિવસની મુદત લંબાવી શકે છે
૧૦	કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટીના હુકમ બાદ પણ ચુકવણું ન થાય તો શું કાર્યવાહી કરી શકાય ?	ગ્રેજ્યુઇટી એક્ટ-૧૯૭૨ હેઠળ અરજદાર દ્વારા ફોર્મ -ટી માં કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટી/મદદનીશ શ્રમ આયુક્તને અરજી કરવાની રહે છે અને ગ્રેજ્યુઇટી એક્ટ-૧૯૭૨ હેઠળ કંટ્રોલીંગ ઓથોરીટી/મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત રેવેન્યુ રાહે વસુલાત કરવા માટેનું પ્રમાણપત્ર કલેક્ટશ્રીને કાઢીઆપે.

સમાન વેતન અધિનિયમ-૧૯૭૬

ક્રમ	સવાલ	જવાબ
૧	સમાન વેતન અધિનિયમ કોને લાગુ પડે છે?	રાજ્યમાં ૧૦ કે તેથી વધારે શ્રમયોગીઓને કામે રાખતી સંસ્થા/કારખાનાને લાગુ પડે છે.
૨	કાયદાનો ઉદ્દેશ શું છે?	સ્ત્રી અને પુરુષ વચ્ચે ભેદભાવ ન રાખતા સમાન વેતન મળી રહે તે જોવાનો રહેલ છે.
૩	શ્રમયોગીને સમાનવેતન ન મળે તો શું કાર્યવાહી કરી શકે?	શ્રમયોગીને સમાન વેતન ન મળે તો પોતે જાતે અથવા યુનિયન મારફત જે તે જીલ્લાની શ્રમખાતાની કચેરીમાં લેખિત ફરીયાદ કરી શકે છે.

ગુજરાત દુકાન અને વાણિજ્ય સંસ્થા (રોજગાર અને સેવાની શરતોનું નિયમન)

અધિનિયમ ૨૦૧૯

ક્રમ	સવાલ	જવાબ
૧	આ અધિનિયમ કોને લાગુ પડે છે?	દુકાન, વેપારી સંસ્થાઓ અને નિવાસ માટેની હોટલો ,રેસ્ટોરન્ટ, ભોજનગૃહો, નાટ્યગૃહો, સાર્વજનિક વિનોદ અથવા મનોરંજનના બીજા સ્થળો અને બીજી સંસ્થાઓનાં કામ અને નોકરીની શરતોના નિયમ માટે આ કાયદો ઘડવામાં આવેલ છે.
૨	દુકાન અને વાણિજ્ય સંસ્થાની નોંધણી ક્યા કરવાની હોય છે ?	જે તે વિસ્તારની નગરપાલિકા/મહાનગરપાલિકામાં નોંધણી કરવાની રહે.
૩	દુકાન અને વાણિજ્ય સંસ્થા ક્યાવિસ્તારમાં કેટલા સમય દરમિયાન (કેટલા વાગ્યા સુધી) ચાલુ રાખી શકાય ?	શોપ અને એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ,૨૦૧૯ હેઠળ કલમ-૩૫ મુજબ (૧) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન/રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ/રેલ્વે પ્લેટફોર્મ/રાજ્યની સડક પર બસ સ્ટેશનનીજગ્યાએ/હોસ્પિટલ/પેટ્રોલપંપ પર દુકાન/સંસ્થા ૨૪ કલાકચાલુ રાખી શકાય. (૨)મ્યુનિસિપાલીટી(નગરપાલિકા) /રાજ્ય ધોરીમાર્ગ પર સવારે ૬:૦૦ થી રાત્રીના ૨:૦૦ વાગ્યા સુધી ચાલુ રાખી શકાય. (૩) ઉક્ત ૧ & ૨ સિવાયના વિસ્તારમાં સવારે ૬:૦૦ થી રાત્રીના ૧૧:૦૦ વાગ્યા સુધી ચાલુ રાખી શકાય.
૪	દુકાનો/સંસ્થાઓમાં કામના કલાકો માટે શું જોગવાઈ છે?	શોપ અને એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ,૨૦૧૯ હેઠળ કુલ કામના કલાક અન્વયે દિવસના ૮ કલાક અને અઠવાડિયાના ૪૮ કલાક કામે રાખી શકાશે.
૫	મહિલા શ્રમયોગીઓને રાત્રે કામ માટે બોલાવી શકાય?	હા, શોપ અને એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ,૨૦૧૯ હેઠળ નિયત ફોર્મ -જે માં મહિલાની સંમતિ મેળવીને સાંજના ૮ થી સવારના ૬ વાગ્યા વચ્ચેના સમય માટે કામ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય.
૬	મહિલા શ્રમયોગીઓ માટે મેટરનીટી બેનીફીટ,સમાન વેતન અને કામના કલાકો બાબતે શું જોગવાઈ છે ?	શોપ અને એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ,૨૦૧૯ હેઠળ મેટરનીટી બેનિફીટ મળવાપાત્ર છેતથા ૩૦ થી વધુ મહિલા કામ કરતી હોય તો કામના સ્થળે ઘોડિયાઘરની વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ.

		શોપ અને એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ, ૨૦૧૯ અન્વયે વેતનની બાબતમાં ભેદભાવ કરી શકાશે નહિ. અને કામનો સમય દિવસના ૯ કલાક અને અઠવાડિયાના ૪૮ કલાકની મર્યાદાને ધ્યાનમાં રાખી કામે રાખી શકાશે
--	--	---

અન્ય કાયદાઓ

ક્રમ	કાયદાઓ	અમલીકરણ
૧	(EPF) એમ્પ્લોઇઝ પ્રોવિડન્ટ ફંડ એન્ડ મીસેલીનીયસ પ્રોવિસન્સ એક્ટ ૧૯૫૨ અંગેની તમામ રજુઆત સંદર્ભે	આ કાયદા હેઠળ સમુચિત સરકાર કેન્દ્ર સરકાર છે. પ્રોવિડન્ટ ફંડ અંગેની રજુઆત બાબતે રીજીયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશ્નરની કચેરી, ભવિષ્ય નિધિ ભવન, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદની કચેરીનો સંપર્ક સાધી શકાય.
૨	(ESIC) એમ્પ્લોઇઝ સ્ટેટ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન અંગેની તમામ રજુઆત સંદર્ભે	આ કાયદા હેઠળ સમુચિત સરકાર કેન્દ્ર સરકાર છે. ESIC અંગેની રજુઆત બાબતે રીજીયોનલ ડાયરેક્ટરની કચેરી, ESIC, પંચદીપ ભવન, ઈન્કમ ટેક્સ સર્કલ પાસે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદનો સંપર્ક સાધી શકાય.